

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความเจริญทางเทคโนโลยีและด้านวัตถุ ทำให้คนในสังคมเปลี่ยนไป บุคคลมีค่านิยมและให้ความสำคัญในการแสวงหาเงินทองอำนาจ มากกว่า ให้ความสำคัญด้านจิตใจ สังคมได้ถดถอยและเสื่อมโทรมลง จึงเกิดปัญหาขึ้นมากมาย การปลูกฝังจิตใจให้บุคคลมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมจึงจำเป็นมาก “จิตสาธารณะ” เป็นเรื่องที่มีคนให้ความสนใจมากขึ้นและมีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์ประโยชน์ที่จะเป็นแนวคิดต่อตนเองอันก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

ความเจริญและเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เน้นวัตถุนิยม ทำให้เกิดสังคมที่เป็นอันตรายและล่อแหลมต่อเด็กและเยาวชนของไทย ที่จะหมกมุ่น หลงใหล ชื่นชมค่านิยมที่เน้นวัตถุนิยมจนเกินพอดี จนละเลยการยึดมั่นในศาสนา กระบวนการควบคุมปัจจัยสิ่งแวดล้อมรอบข้างที่เป็นพิษ ก็ทำได้ยากมาก จนกลายเป็นเรื่องที่ไม่สามารถควบคุมได้ จึงจำเป็นต้องเร่งพัฒนาคุณภาพคน โดยเน้นการสร้างคุณลักษณะที่ดี เป็นคนมีคุณธรรม มีจิตสำนึกต่อส่วนรวมและการเป็นพลเมืองไทย โดยให้ดำรงชีวิตโดยกายสุจริต วาสุจริตและมโนสุจริต

จากบทความเรื่อง “จิตสำนึกสาธารณะ เส้นทางสู่ประชาสังคม” (2542, หน้า 4 -6 อ้างถึงในรังสี เกษมสุขและสุขุมมาล เกษมสุข, 2550, หน้า 59) ได้กล่าวถึงคนไทยว่ายังขาดจิตสำนึกสาธารณะ โดยจะเห็นได้จากการละเลย ไม่ช่วยกันรักษาของสาธารณะต่าง ๆ เช่น การใช้โทรศัพท์สาธารณะอย่างไม่ระมัดระวังและทะนุถนอม ทูบ ขว้าง ปา กระຈกและงัดตู้โทรศัพท์ถนนสาธารณะถูกสร้างไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดทำให้รับน้ำหนักไม่ไหว เมื่อมีการขับเคลื่อนโดยรถบรรทุกที่มีน้ำหนักเกินพิกัดจึงทำให้ถนนพังเสียหาย การทิ้งขยะเกลื่อนกลาดตามข้างถนนทำให้ทัศนียภาพของถนนไม่ดี เป็นต้น

ผลการศึกษาเรื่องจิตสาธารณะของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์เรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมตามโครงการพระราชดำริ ชี้ให้เห็นว่าคนไทยส่วนใหญ่ขาด จิตสาธารณะ ดังนั้นควรปลูกฝังส่งเสริมและพัฒนาจิตสาธารณะให้มีมากขึ้นในสังคมไทยจากผลการศึกษาของ (อุไรวรรณ คุ่มวงษ์ , 2551, หน้า 1) การขาดจิตสาธารณะของคนไทยส่วนหนึ่งเพราะคนไทยยังคงฝังแน่นอยู่กับแนวคิด คนเป็นของรัฐ รัฐต่างหากที่เป็นเจ้าของประเทศเป็นเจ้าของสถานที่ราชการ เป็นเจ้าของสมบัติสาธารณะ ประชาชนเป็นผู้พึ่งพาหรือกล่าวได้ว่าคนไทยไม่มีจิตสำนึก

สาธารณะ ดังนั้นสมบัติสาธารณะเกือบทุกอย่างรวมถึงธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ ป่าที่เป็น สาธารณะทั้งหลายจึงมักเสียหายไม่มีใครรู้สึกเป็นเจ้าของที่จะดูแลรักษา เราจึงพบสมบัติที่เป็น สาธารณะสมบัติต่าง ๆ อยู่ในสภาพที่ชำรุดเสียหาย ปัญหาสิ่งสาธารณสมบัติถูกทำลายกันมากขึ้น ส่วนหนึ่งเกิดจากความเคยชินในการใช้ทรัพยากรในอดีตของคนไทยที่มีทรัพยากรมาก ทำให้ คนไทยประมาทใช้ของฟุ่มเฟือย เมื่อทรัพยากรเปลี่ยนไปแต่นิสัยยังคงอยู่จึงเกิดการแก่งแย่ง ทรัพยากรทำให้คนเห็นแก่ตัว เห็นแก่พรรค เห็นแก่พวก มีการหลบหลีกเอาตัวรอดของแต่ละคน ในสังคม ขาดจิตใต้สำนึกสาธารณะ (Public Mind) ขาดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม(ประเวศ วะสี, 2542, หน้า 21-25)

โรงเรียนบ้านเจริญผล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 จัดการเรียน การสอนตั้งแต่ระดับชั้นปฐมวัยจนถึงการศึกษาภาคบังคับ จากการศึกษาโครงการคุณธรรม จริยธรรม (โรงเรียนบ้านเจริญผล, 2551, หน้า 12) และการสัมภาษณ์คณะครูของโรงเรียน บ้านเจริญผล โดยภาพรวมพบปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนในหลายด้าน เช่น การขาดจิตสำนึก ในการใช้และดูแล รักษาของส่วนรวม ขาดจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อส่วนรวมในเรื่องหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมาย ขาดจิตสำนึกในการเสียสละเพื่อส่วนรวม นักเรียนไม่มีจิตสาธารณะ สาเหตุ เพราะสภาพชุมชนและสังคมที่นักเรียนอาศัยอยู่ นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้อยู่ร่วมกับบิดา มารดา เพราะบิดา มารดา หย่าร้างกันหรือต้องไปทำงานรับจ้างต่างจังหวัด ทำให้นักเรียนต้องอาศัย อยู่กับปู่ ย่า ตา ยาย ซึ่งชราภาพมากแล้วหรืออยู่ตามลำพัง โดยมีญาติซึ่งอาศัยอยู่ใกล้กันเอาใจใส่ และดูแลแทนบิดา มารดา ทั้งสภาพครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจ อาชีพและการศึกษา ของบุคคลในชุมชนส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ดังกล่าว

การสร้างจิตสำนึกร่วมกัน นับว่าเป็นประเด็นที่มีความสำคัญมาก เพราะเป็นการแก้ไข ปัญหาสังคม トラบใดถ้าคนในสังคมยังไม่มีความรู้สึกรู้สึกว่าตนเป็นเจ้าของสังคม และปัญหา ที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาของตนด้วย ยากที่จะแก้ได้ ขนาดมีความรู้สึกร่วมกันและช่วยกันแก้ไข มันก็ยัง แก่ยากอยู่หากไม่คิดช่วยกัน การสร้างจิตสำนึกร่วมกัน ควรเริ่มปลูกฝังจากการศึกษาและ การศึกษาลงไปลึกสุดที่ครูผู้สอนต้องกระตุ้นให้เกิดความคิดในบริบทรอบ ๆ ตัวในสังคมชุมชน ของเขา การสอนยึดประเด็นปัญหา ในชุมชนเป็นฐาน ครูต้องเรียนรู้จากชุมชน เพราะที่ผ่านมา การจัดการศึกษาเข้าไปครอบงำความคิดชาวบ้านเรียบร้อยแล้ว นักเรียนที่ดีในสายตาครู คือ นักเรียนที่เชื่อฟังทุกอย่าง ครูสั่งให้พูด สั่งให้ทำอะไร นักเรียนก็จะปฏิบัติตามโดยไม่ได้มา จากจิตสำนึกของตนเอง

ระบบการศึกษาที่มีครูซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุด มักเป็นผู้กดขี่ กักขัง ครอบงำ ควบคุม ความคิดของผู้เรียน โดยครูเป็นมีบทบาทเป็นเผด็จการที่คอยแต่สั่งว่า เรียนควรเรียนอะไร ควรเรียนอย่างไร ควรคิดอย่างไร และประพฤติตัวอย่างไร ซึ่งการสอนแบบนี้จะทำให้ผู้เรียนไม่มีชีวิตจิตใจ กลายเป็นวัตถุที่คอยแต่รับที่ผู้สอนจะถ่ายทอดให้ ผู้เรียนจะไม่สามารถเข้าใจตนเอง ไม่มีความคิด สร้างสรรค์ ไม่สามารถปรับปรุงตนเองและสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้นได้ การศึกษาแบบนี้ทำให้ผู้เรียน กลายเป็นคนเฉื่อยชา คิดไม่เป็น ช่วยตัวไม่ได้ คิดแต่จะพึ่งครู พึ่งสังคม และที่เสียหายมาจากการจัดการศึกษาแบบนี้เป็นการทำลายความคิดสร้างสรรค์ที่มีค่าของมนุษย์

เปาโล แฟร์ (Paulo Freire) (1970) นักการศึกษาชาวบราซิล (Brazil) สรุปว่า ครูเห็น ผู้เรียนเป็นเสมือนธนาคาร ครูนี้ยกอยากจะฝาก (ความรู้) เท่าไร ฝากเมื่อไรก็สุดแท้แต่ครู เปาโล แฟร์ (Paulo Freire) เรียกกระบวนกรศึกษานี้ว่า การศึกษาระบบธนาคารเงินฝาก (Banking Education System) ซึ่งจะมีลักษณะ 8 ประการต่อไปนี้ 1) ครูเป็นผู้สอนและผู้เรียน จะต้องเรียนในสิ่งที่ครูสอน 2) ครูเป็นผู้รู้ทุกเรื่อง ผู้เรียนไม่รู้อะไรเลย 3) ครูเป็นผู้คิด และผู้เรียน ต้องคิดตามครู 4) ครูเป็นผู้พูด ผู้เรียนเป็นผู้ฟังอย่างสงบเสงี่ยม ฟังอย่างสงบเสงี่ยม 5) ครูเป็นผู้กวตขันอบรมสั่งสอน และผู้เรียนเป็นผู้ถูกกวตขันอบรมสั่งสอน 6) ครูเป็นผู้เลือกและบังคับให้ทำ ในสิ่งที่ครูได้คิดได้ตัดสินใจ ส่วนผู้เรียนเป็นผู้ที่คอยปฏิบัติตามการตัดสินใจของครู 7) ครูเป็นผู้แสดงออก ผู้เรียนต้องแสดงตามความต้องการของครู และ 8) ครูเป็นผู้เลือกเนื้อหาในโปรแกรม การเรียนการสอน ผู้เรียน (ซึ่งไม่ได้รับการปรึกษา) ต้องยอมรับและปรับตัวให้เข้ากับสิ่งที่ครูเลือกจัดการศึกษาอย่างนี้

เพื่อแก้การศึกษาแบบธนาคารเงินฝากนี้ เปาโล แฟร์ (Paulo Freire) ได้เสนอการศึกษา อีกแบบหนึ่งให้ผู้เรียนผู้สอนร่วมกันแก้ปัญหา มีการพูดคุยสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ทัศนคติ โดย ต่างฝ่ายต่างไม่ยึดเหยียด ครอบงำความคิดซึ่งกันและกัน “การปลุกมโนธรรมสำนึก” ซึ่งเกี่ยวข้อง กับการคิดวิพากษ์วิจารณ์ว่า เป็นเรื่องร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ในอันที่จะแสวงหาสังคมนิยม ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองในรูปแบบของการสนทนาระหว่างผู้เรียนกันเอง และระหว่าง ผู้เรียนกับผู้สอน โดยการตั้งปัญหาให้เขาขบคิดเพื่อให้เกิดจิตสำนึกในการวิพากษ์ในที่สุด โดย เน้นเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ให้เกิดขึ้นด้วยตัวของ เขาเชื่อว่าระบบการศึกษาแบบใหม่ จะช่วยทำให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงปัญหา และการแก้ไขปัญหา (Conscientization) ด้วยตัวเอง

การจัดการศึกษาแบบใหม่ของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire) มีแนวคิดหลัก ๆ ที่สำคัญ ดังนี้ คือ 1) ไม่มีใครที่จะสามารถสอนใครได้ (ผู้สอนเป็นเพียงผู้ช่วยที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ได้เร็ว และสะดวกขึ้นเท่านั้น) 2) ไม่มีใครสามารถเรียนรู้ได้อย่างดีตามลำพังได้ 3) การเรียนรู้ที่ดี

คือ การเรียนรู้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม และ 4) ไม่มีใครควรที่มีอำนาจคอยครอบงำความคิดของใคร

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะพลเมืองและพลโลก ซึ่งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ข้อ 8 เน้นให้ผู้เรียนมีจิตสาธารณะ ผู้วิจัยคิดว่า การปลูกฝังจิตสาธารณะควรปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก เพราะเป็นวัยที่กำลังเรียนรู้และเชื่อฟัง เนื่องจากเด็กยังไม่ทราบว่าจะอะไรถูกอะไรควร เด็กในช่วงอายุ 3-8 ปีนี้ จึงเป็นวัยที่เหมาะสมที่สุดที่จะสร้างความเชื่อฟังให้กับเด็กเพราะความเชื่อฟังจะทำให้เด็กเรียนรู้สิ่งที่ถูกที่ควรได้อย่างแม่นยำ เป็นช่วงที่ควรปลูกฝังจิตสาธารณะ สร้างจิตสำนึกต่อส่วนรวม เพื่อส่งเสริมคุณภาพให้เด็กเป็นคนดีและคนเก่ง หากเด็กได้รับการปลูกฝังจิตสาธารณะให้เติบโตไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสมเมื่อเติบโตขึ้นจะส่งผลให้สามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างมีความสุขกาย สบายใจ ตลอดจนเป็นบุคลากรที่ดี ที่เหมาะสมของครอบครัว สังคมและประเทศชาติสืบไป และ นิทาน คือ สื่อที่มีประสิทธิภาพสำหรับการเรียนรู้ให้กับเด็ก (กุลยา, 2541) มีคุณค่าต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็ก ทั้งทางด้านภาษา การพูด การอ่าน และการเขียน (ภิญญาพร, 2534) ทำให้เด็กใช้ภาษาได้ถูกต้อง รู้จักคำศัพท์ต่าง ๆ สนองตอบต่อความต้องการของเด็กที่อยู่ในวัยอยากรู้อยากเห็น อยากรู้อยากมี ประสบการณ์ เป็นสื่อเชื่อมโยงความรักใคร่ ความใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่กับลูก ครูกับเด็ก รวมทั้งส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และสร้างจินตนาการ (ไพพรรณ, 2534) นอกจากนี้ หรรษา (2535) ยังกล่าวเพิ่มเติมว่า เด็กวัยนี้จะจำเรื่องราวและอ่านโดยสังเกตตัวพยัญชนะจากหนังสือนิทานที่เขาชอบ และสนใจอ่านสิ่งพิมพ์ในสิ่งแวดล้อมที่เขาคุ้นเคย กิจกรรมที่พ่อแม่ควรให้ลูกตั้งแต่เด็กคือการเล่านิทานให้ลูกฟังเพราะนอกจากจะได้ความใกล้ชิดผูกพันต่อกันแล้ว เนื้อหาสาระในนิทานยังสามารถสร้างความจำและจิตสำนึกที่ดีแก่เด็กตั้งแต่วัยเด็ก เป็นการเสริมไม่เฉพาะ EQ แต่เป็น IQ และ AQ ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับการเจริญเติบโต อยากรู้อยากเห็นเด็กรุ่นใหม่ใส่ใจสุขภาพ และเป็นเด็กดีของสังคมต้องเสริมด้วยการเล่านิทานดี ๆ ให้ฟัง

จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและกระบวนการสร้างจิตสำนึกของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire) และนิทาน แนวทางที่จะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าว คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถสอดแทรกจิตสำนึกเพื่อปลูกฝังจิตสาธารณะ วิธีและสื่อที่เหมาะสมกับเด็กในวัยนี้ คือ นิทาน เพื่อให้เด็กนักเรียนนำบทเรียนและแนวคิดจากนิทานมาเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิตประจำวันของนักเรียน แนวคิดที่ได้รับควรใกล้เคียงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชุมชนหรือสังคมของนักเรียน และวิธีที่ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์

ที่เป็นอยู่ในชุมชน ได้มีการฝึกคิดวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น มีการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น ซึ่งกันและกัน และนักเรียนเป็นบุคคลสำคัญอีกคนหนึ่งที่สามารถช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ เป็นลักษณะนำตัวอย่างในนิทานมาปฏิบัติเพื่อพัฒนาชุมชนของตนเอง ซึ่งลักษณะการสร้าง กิจกรรมดังกล่าวจะเป็นการสร้างจิตสำนึกเพื่อให้นักเรียนซึมซับเข้าไปในจิตใจโดยไม่รู้ตัวและ นักเรียนจะสามารถปฏิบัติตนในเรื่องของจิตสาธารณะด้วยตนเองโดยไม่ต้องมีใครบอกหรือเตือน จนเติบโตเป็นผู้ใหญ่

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกใช้นิทานที่แต่งขึ้นจากปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและชุมชน ของนักเรียน โดยใช้กระบวนการสร้างจิตสำนึกของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire) เพื่อให้ผู้เรียน ร่วมกันแก้ปัญหา พุดคุยสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดซึ่งกันและกัน เป็นสื่อในการสอน เพื่อเชื่อมโยงประสบการณ์ในการสร้างจิตสำนึกและปลูกฝังจิตสาธารณะ ให้นักเรียนมีการฝึก ทักษะทางภาษาด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็น เพิ่มเติม มีการพัฒนาการทางความคิดและมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและครู ทำให้เกิดความเชื่อมั่น ในตนเองมากขึ้น ในการวิจัยนี้จะทำให้นักเรียนมีจิตสาธารณะและความสามารถทางภาษา ซึ่ง ผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นแนวทางสำหรับครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัด การศึกษา ได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของเด็กต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของหนังสือนิทานเสริมสร้างจิตสาธารณะ ตามกระบวนการจิตสำนึกของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 75/75
2. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้หนังสือนิทานเสริมสร้างจิตสาธารณะตามกระบวนการ จิตสำนึกของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ดังนี้
  - 2.1 เพื่อศึกษาระดับจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้ หนังสือนิทานเสริมสร้างจิตสาธารณะตามกระบวนการจิตสำนึกของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
  - 2.2 เพื่อเปรียบเทียบจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียนและ หลังเรียนโดยใช้หนังสือนิทานเสริมสร้างจิตสาธารณะตามกระบวนการจิตสำนึกของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ได้หนังสือนิทาน เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะตามกระบวนการจิตสำนึกของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครู ในการเลือกกิจกรรมและเทคนิคที่ส่งเสริมจิตสาธารณะให้แก่เด็กได้อย่างเหมาะสมในการใช้หนังสือนิทานเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะตามกระบวนการจิตสำนึกของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

2. ทำให้เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีจิตสำนึก ความรับผิดชอบต่อสังคม มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้จักการแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นและมีความสามัคคีในการอยู่ร่วมกันในสังคม ส่งผลให้นักเรียนมีจิตสาธารณะตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ขอบเขตของการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแต่ละขั้นตอนผู้วิจัยกำหนดขอบเขตไว้ 3 ด้าน คือ ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล ขอบเขตด้านเนื้อหาและขอบเขตด้านตัวแปร มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและหาประสิทธิภาพของหนังสือนิทานเสริมสร้างจิตสาธารณะตามกระบวนการจิตสำนึกของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

1.1 การสร้างหนังสือนิทานเสริมสร้างจิตสาธารณะตามกระบวนการจิตสำนึกของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

1. เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับจิตสาธารณะ เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับนิทานและเอกสารและงานวิจัยแนวคิด กระบวนการสร้างจิตสำนึกของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire)

2. ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของหนังสือนิทานเสริมสร้างจิตสาธารณะตามกระบวนการจิตสำนึกของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 5 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ความเหมาะสมของหนังสือนิทาน 4 ด้าน คือ รูปเล่ม การจัดหน้า เนื้อหาและคุณค่าที่ได้รับ

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ความเหมาะสมของหนังสือนิทานเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะตามกระบวนการจิตสำนึกของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire)

1.2 การหาประสิทธิภาพของหนังสือนิทานเสริมสร้างจิตสาธารณะตามกระบวนการจิตสำนึกของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 โรงเรียนบ้านหนองพระ อำเภอวังทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 จำนวน 30 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ การใช้และดูแลของส่วนรวม การรับผิดชอบทำงานและอาสาเพื่อส่วนรวม การเคารพสิทธิและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นใช้ของส่วนรวม

ขอบเขตด้านตัวแปร

ประสิทธิภาพของหนังสือนิทานเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะตามกระบวนการจิตสำนึกของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire)

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้หนังสือนิทานเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะตามกระบวนการจิตสำนึกของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 ของโรงเรียนบ้านเจริญผล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 2 จำนวน 19 คน ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) จากนักเรียนที่ผู้วิจัยเป็นผู้สอน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ การใช้และดูแลของส่วนรวม การรับผิดชอบทำงานและการอาสาเพื่อส่วนรวม การเคารพสิทธิและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นใช้ของส่วนรวมโดยใช้หนังสือนิทาน

ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรจัดกระทำ ได้แก่ การสอนโดยใช้หนังสือนิทานเสริมสร้างจิตสาธารณะ
ตามกระบวนการจิตสำนึกของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire)

ตัวแปรตาม ได้แก่ จิตสาธารณะ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. หนังสือนิทานเสริมสร้างจิตสาธารณะตามกระบวนการจิตสำนึกของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire) หมายถึง นิทานที่ผู้วิจัยแต่งขึ้นเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะ จัดทำเป็นหนังสือ 6 เล่ม ซึ่งมี

- เล่มที่ 1 เรื่อง “ดูแลฉันหน่อย”
- เล่มที่ 2 เรื่อง “เหนื่อยจัง...พลังจะหมด”
- เล่มที่ 3 เรื่อง “ขยะล้นโลก”
- เล่มที่ 4 เรื่อง “แม่น้ำอมแมม”
- เล่มที่ 5 เรื่อง “ข้าวริมทาง”
- เล่มที่ 6 เรื่อง “เรารักกันนะ”

ลักษณะเนื้อหาของนิทานใช้เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนที่เกิดขึ้นในโรงเรียน และชุมชน เช่น การดูแลและการใช้ของส่วนรวม การทิ้งขยะให้ถูกที่และไม่ทิ้งขยะในแม่น้ำลำคลอง การยึดครองของส่วนรวมเป็นของตนเองโดยใช้ถนนสาธารณะเป็นที่ตากข้าว เป็นต้น ซึ่งในหนังสือจะดำเนินเรื่องตามแนวคิดของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire)

2. จิตสาธารณะ หมายถึง พฤติกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่1 ที่แสดงออกมา 3 ด้าน คือ การใช้ การถือเป็นที่และเคารพสิทธิ วัดโดยการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน ด้วยแบบสังเกตพฤติกรรมด้านจิตสาธารณะ โดยกำหนดตัวชี้วัด ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 คือ การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม กำหนดตัวชี้วัดจาก

- 1. ดูแลรักษาของส่วนรวม
- 2. ใช้ของส่วนรวมแล้วเก็บเข้าที่
- 3. ใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัด
- 4. ใช้ของส่วนรวมทะนุถนอม

องค์ประกอบที่ 2 คือ การถือเป็นที่ที่ที่มีส่วนรวมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถทำได้ กำหนดตัวชี้วัดจาก

1. ทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อส่วนรวม
2. รับผิดชอบทำงานตามหน้าที่
3. อาสาทำบางอย่างเพื่อส่วนรวม
4. เสนอตัวรับผิดชอบงานร่วมกับผู้อื่น

องค์ประกอบที่ 3 คือ การเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน
ของกลุ่ม กำหนดตัวชี้วัดจาก

1. ไม่ยึดครองของส่วนรมนั้นมาเป็นของตนเอง
2. แบ่งปันสิ่งของส่วนรวมแก่ผู้อื่น
3. เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้สามารถใช้ของส่วนรวมได้
4. รู้ลำดับก่อนหลังการใช้ของส่วนรวม

3. ระดับจิตสาธารณะ หมายถึง เกณฑ์การแบ่งจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 1 ที่เรียนจากหนังสือนิทานเสริมสร้างจิตสาธารณะตามกระบวนการจิตสำนึกของเปาโล แฟร์
(Paulo Freire) ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับสูง ปานกลางและต่ำ โดยมีค่าคะแนน ดังนี้

ร้อยละ 80 ขึ้นไป หมายถึง มีจิตสาธารณะอยู่ในระดับสูง

ร้อยละ 50-79 หมายถึง มีจิตสาธารณะอยู่ในระดับปานกลาง

ต่ำกว่าร้อยละ 50 หมายถึง มีจิตสาธารณะอยู่ในระดับต่ำ

4. การสอนโดยใช้หนังสือนิทานเสริมสร้างจิตสาธารณะตามกระบวนการจิตสำนึก
ของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire) หมายถึง การจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัย
สร้างขึ้นโดยใช้นิทานเสริมสร้างจิตสาธารณะตามกระบวนการจิตสำนึกของเปาโล แฟร์ (Paulo
Freire) ซึ่งมีกระบวนการสอน 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการเสนอสถานการณ์ที่เป็นจริงให้แก่ผู้เรียน (Codification) โดย
การสำรวจในท้องถิ่นและสัมพันธ์กับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้เรียน เช่น การสำรวจการใช้ ดูแลและ
รักษาของส่วนรวม การทิ้งขยะในโรงเรียนและชุมชน การปิดน้ำ ปิดไฟเพื่อการใช้พลังงาน
อย่างประหยัด เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการถอดความหมายจากสถานการณ์ออกมาโดยวิธีการสนทนา
พาที (Decoding) แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูกับนักเรียนและระหว่างผู้เรียนด้วยกัน
เพื่อให้เห็นความหมายในแง่ต่าง ๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม ทำให้
เกิดความคิดใหม่ เกิดจิตสำนึกต่อสังคมมากขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 การสอนให้รู้หนังสือ เป็นการสอนอ่านคำต่าง ๆ โดยแสดงภาพและคำ(คำหลัก) หลังจากนั้นแยกคำหลักออกเป็นพยางค์ แจกลูกสระและพยัญชนะแล้วผสมตัวเป็นคำอื่น ๆ และขยายความคำหลักนั้นไปสู่เรื่องเศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้เรียนด้วย

5. ประสิทธิภาพของหนังสือนิตานเสริมสร้างจิตสาธารณะตามกระบวนการจิตสำนึกของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire) หมายถึง เกณฑ์ที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้ประเมินประสิทธิภาพของหนังสือนิตานเสริมสร้างจิตสาธารณะตามกระบวนการจิตสำนึกของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire) ซึ่งกำหนดเกณฑ์ไว้ 75/75 โดย

75 ตัวแรก หมายถึง ค่าเฉลี่ยร้อยละ 75 ของคะแนนเต็มที่ได้จากการทำกิจกรรมระหว่างเรียนโดยหนังสือนิตานเสริมสร้างจิตสาธารณะตามกระบวนการจิตสำนึกของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire)

75 ตัวหลัง หมายถึง ค่าเฉลี่ยร้อยละ 75 ของคะแนนเต็มที่ได้จากการทดสอบหลังเรียนโดยหนังสือนิตานเสริมสร้างจิตสาธารณะตามกระบวนการจิตสำนึกของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire)

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้หนังสือนิตานเสริมสร้างจิตสาธารณะตามกระบวนการจิตสำนึกของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire) มีจิตสาธารณะอยู่ในระดับสูง

2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้หนังสือนิตานเสริมสร้างจิตสาธารณะตามกระบวนการจิตสำนึกของเปาโล แฟร์ (Paulo Freire) มีจิตสาธารณะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน